

Valmarinniemen (VN-81) ruumishautojen luuanalyysi

Heli Maijanen

Oulun yliopisto

Syyskuu 2015

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Dokumentointi ja menetelmät.....	3
3. Hautausmaat.....	5
4. Yhteenveto.....	20
5. Kirjallisuus.....	24

Liite 1. Hautausmaaluettelo ja luujäänteiden dokumentointi.

Johdanto

Kaivaukset Valmarinniemessä järjestettiin vuonna 1981, ja niitä johti Pentti Koivunen Oulun yliopistosta. Kaivauksilta ei ole virallista raporttia, eikä löytöluetteloa, mutta alustava raportti aiheesta löytyy (Koivunen 1981). Palamatonta luuaineistoa on tutkittu ainakin kahteen eri otteeseen. Lääketieteen ylioppilaan Anita Järventölä tutki luujäänteet ensimmäistä kertaa vuonna 1983. Hän suoritti tutkielman osana syventäviä opintojaan oikeuslääketieteen professorin, Jorma Hirvosen, ohjauksessa. Toisen analyysin teki Ulla Siurua vuonna 1996 historian pro gradunaan, jossa hän keskittyi nimenomaan hampaiden tutkimukseen. Kumpikaan analyysi ei sisällä kaikkia vainajia, eikä luetteloa siitä, mitä luita mistäkin haudasta on säilytetty.

Luuaineisto, sekä palamattomat että palaneet luut, käytiin läpi uudestaan kesällä 2015. Palaneet luut ja niiden löydökset ovat erillisessä raportissa. Tarkoituksena oli dokumentoida, mitä luita hautauksissa on jäljellä ja mikä niiden kunto on. Tämän lisäksi tehtiin normaali osteologinen analyysi vainajien sukupuolesta, iästä ja mahdollisista patologisista muutoksista.

Aineistossa on luujäänteitä 83 vainajasta. Pääasiassa näytteinä on säilytetty kallon luita, kaulanikamia ja pitkien luiden kappeleita. Luiden kunto vaihtelee hyvin säilyneestä käsittelyn kestävästä erittäin maatuneeseen ainekseen. Maatuneimmissa jäänteissä varsinaista luuta ei ole enää jäljellä vaan vain luun muoto on säilynyt. Suurin osa näistä maatuneista luista on pitkien luiden paloja, jotka poistettiin löytöaineistosta ennen luettelointia.

Tämä osteologinen raportti esittelee ensin käytetyt menetöt. Sen jälkeen esitellään jokainen hauda erikseen lyhyellä kappaleella (säilyneet luut ja kunto, sukupuoli, ikä ja mahdolliset sairauden merkit). Lopuksi yhteenvedossa esitetään tiivistetysti iän ja sukupuolen määritykset sekä sairaudet. Liitteenä on hautaluettelo, jossa on yksityiskohtaisempi dokumentointi vainajista.

Dokumentointi ja menetöt

Dokumentointi sisältää luettelon säilytetyistä kallon luista, niiden säilyvyysasteesta ja listan muista luista. Myös säilyneet hampaat ja niiden kulumisaste on dokumentoitu. Näiden lisäksi luiden yleinen kunto dokumentoitiin. Säilyneiden luiden luettelointi tehtiin arvioimalla, kuinka paljon luuta oli jäljellä. Kalloin luissa keskityttiin suurempiin luihin, joita käytetään iän tai sukupuolen määrittelyssä. Siten pieniä luita, kuten kyynelluuta, nenäluuta ja vannasluuta ei luuteloitu erikseen.

Kallon luut pisteytettiin inventaariossa yhdestä kolmeen (1-3) riippuen siitä, kuinka paljon niistä oli materiaalissa jäljellä: 1= kokonainen luu, 2= luu, joka ei ole kokonainen, mutta luusta on jäljellä yli 50%, 3= luu, josta jäljellä alle 50%. Muut luut mainittiin vain sanallisesti luuluetelossa. Tämän lisäksi haudan luiden kunto kokonaisuutena määriteltiin kolmeen ryhmään: hyvä, mureneva ja maaton. Useimmat haudat sisälsivät luita useassa vaiheessa, jolloin kunnan määritelmä saattoi olla esimerkiksi hyvä – mureneva, hyvä – maaton. Kokonaan maatuneet luut poistettiin aineistosta ennen niiden luettelointia.

Hampaat tunnistettiin ja luettelointiin hampaittain silloin kuin ne olivat luussa kiinni. Hampaiden luetteloinnissa käytettiin Universal-systeemiä. Systeemissä pysyvät ylähampaat saavat seuraavat koodit 1 2 3 4 5 6 7 8 oikea | vasen 9 10 11 12 13 14 15 16 ja alahampaat vastaavasti 32 31 30 29 28 27 26 25 oikea | vasen 24 23 22 21 20 19 18 17 (|| = leuan keskiviiva). Maitohampaat puolestaan saavat kirjainkoodit samaan tapaan: ylähampaat A B C D E oikea | vasen F G H I J ja alahampaat T S R Q P oikea | vasen O N M L K. Useimmat hampaat olivat kuitenkin vain irtokruunuja ilman juuria, jolloin vain hammasryhmä dokumentoitiin (I= etuhammas, C= kulmahammas, PM= välihammas, M= poskihammas). Aikuisten tunnistetuista hampaista dokumentoitiin niiden kulumisaste (numero, joka näkyy liitteessä aikuisten yksittäisten hampaiden kohdalla). Hammasryhmän kohdalla mainittiin vain yleinen kulumisaste. Kulumisasteen dokumentointi oli joskus mahdotonta hampaan purupinnalle konservoidun hiekan takia. Lasten hampaista dokumentoitiin hampaiden puhkeaminen ja niiden mahdollinen kuluminen. Hampaista ei mitattu tätä analyysiä varten, mutta hampaiden mittoja on raportoitu Siuruan (1996) gradussa.

Sukupuolen määrittämiseen käytettiin kallon morfologisia piirteitä. Näitä ovat kartiolisäkkeen, otsakolmion ja takaraivon lihasten kiinnittymiskohdan suuruus sekä silmäkuopan yläreunan paksuus (Buikstra & Ubelaker 1994). Nämä kallon piirteet ovat yleensä miehillä suuremmat kuin naisilla ja pisteytys on yhdestä viiteen (1= naisellinen, 3= neutraali, 5= maskuliininen). Näiden lisäksi dokumentoitiin myös alaleuan piirteitä, kuten leuankärjen muotoa ja alaleuan haaran (ramus) morfologiaa. Leuasta voidaan katsoa leuan kärjen muotoa, joka on miehillä suorakulmaisempi kuin naisilla. Alaleuan haaran morfologiassa tutkitaan leukakulmaa (goniaalikulma), joka miehillä on lähempänä 90 astetta ja naisilla suurempi. Alaleuan haara on useimmiten myös leveämpi miehillä kuin naisilla ja leukakulma kääntyy usein miehillä ulospäin kun taas naisilla enemmän sisäänpäin (Rogers 2005). Luiden kunnan vuoksi kallonmittoja ei voitu analysoida käyttäen.

Aineiston säilyvyyden vuoksi iän määrittämiseen käytettiin lähinnä hampaista. Lapsilla iänmäärittämiseen käytettiin tässä analyysissä hampaiden kehitystä ja puhkeamista (Taulukko, Ubelaker 1979). Aikuisilla puolestaan käytettiin poskihampaiden kulumisastetta (Taulukko, Varrela 1996). Ubelakerin taulukko hampaiden kehityksestä perustuu laajaan aineistoon, ja se osoittaa missä iässä tietyt maitohampaat ja pysyvät hampaat puhkeavat. Lasten hampaat pisteytettiin liitteessä yhdestä kolmeen riippuen puhkeamisasteesta: 1= täysin puhjennut, 2= puhkeamassa, 3= puhkeamaton. Usein puhkeamattomuus arvioitiin irtonaisten hampaiden ja kruunujen kulumattomuuden perusteella. Hampaan juurien puuttumisen vuoksi niiden kehitystä ei voitu tarkkailla, eikä röntgen-kuvia käytetty luussa kiinni olevien hampaiden kehityksen selvittämiseen.

Varrelan poskihampaiden kulumistaulukko perustuu Turun Julinin tontin luumateriaaliin, joka ajoittuu 1500–1600-luvulle. Sen mukaan hampaan kuluneisuusaste pisteytetään kiilteen vähäisestä kulumisesta hampaan ytimen paljastumiseen asti. Tässä analyysissä käytetty pisteytys, joka on muokattu Varrelan metodiin pohjautuen, on seuraava: 1= ei kulumista, 2= kiilteen kuluma, 3= hammasluu paljastunut, 4= hampaan ytimen paljastuminen. Näiden lisäksi dokumentoitiin hampaan rikkinäisyys (5), hampaan puuttuminen (0= kuoleman jälkeinen, 6= elinaikainen) sekä jos hampaan pintaa ei voi havainnoida (7). Kallon saumoja käytettiin iänmäärittämiseen ainoastaan, jos hampaista ei saatu arviota. Kallon saumojen käyttö iänmäärittämisessä on nykyään todettu ongelmalliseksi. Sulkeutumisaajoissa on hyvin paljon variaatiota yksilöiden välillä (e.g. Hershkovitz et al. 1997;

Wolff et al. 2012). Aineisto on myös fragmentaarinen, joten tarvittavien saumakohtien määrittäminen voi olla vaikeaa (Mays 1998).

Iän ja sukupuolen lisäksi dokumentoitiin sairauksiin liittyviä makroskooppisia muutoksia luista ja hampaista. Luiden huonon kunnon ja vähäisen säilyvyyden vuoksi sairauksiin liittyviä muutoksia oli havaittavissa hyvin vähän. Hammassairauksien havaitsemista hankaloitti hampaiden huono kunto ja niiden konservointi. Aikaisemmat analyysit olivat keskittyneet nimenomaan hampaisiin, joten niiden paino tässä analyysissä oli vähäisempi.

Haudat

Hauta 1.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon luita.

Sukupuoli: Määrittämätön. Kartiolisäke on neutraali, eikä muita kriteereitä ole säilynyt.

Ikä: Aikuinen. Ikäarvio perustuu luiden kokoon.

Muut huomiot: -

Hauta 2.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatuneita kallon luita ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: Aikuinen. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 3.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä kallon paloja, kaulanikamia, pitkien luiden kappaleita ja hampaita.

Sukupuoli: Mies. Sukupuoliarvio perustuu paksuun silmäkuopan reunaan, isoon kartiolisäkkeeseen ja otsakolmioon sekä maskuliiniseen alaleukaan.

Ikä: 30–40 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 4.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja maatuneita kallon luita, reisiluun kappaleita ja hampaita.

Sukupuoli: Nainen. Sukupuoliarvio perustuu pieneen kartiolisäkkeeseen.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen. Kolmas poskihammas on puhjennut alhaalla, mutta ylhäällä ovat vielä puhkeamatta.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 6.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä vain hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 18–20 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen: kolmas poskihammas on vasta puhkeamassa.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 8.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja murenevia kallon paloja sekä pitkien luiden kappaleita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: Aikuinen. Ikäarvio perustuu luiden kokoon.

Muut huomiot: -

Hauta 9/1.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä pääasiassa hampaan kruunuja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: Noin 7 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kehittymiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 9/2.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja murenevia kallon paloja, lapaluun, reisiluun ja lantion luiden kappaleita, sekä hampaita.

Sukupuoli: Määrittämätön. Vainajan vasen suurempi iskiaslovi on rikki, mutta näyttää naiselliselta (eli laajalta), mutta kartiolisäke on isohko ja alaleuka on maskuliininen.

Ikä: 20–30 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 11.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä kallon paloja, kaulanikama ja hampaita.

Sukupuoli: Mies. Sukupuoliarvio perustuu pitkiin kartiolisäkkeisiin, takaraivon luun rypyläisyyteen, silmäkuopan paksuuteen sekä leukaluun maskuliinisuuteen.

Ikä: Yli 40 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Hampaan kiilteen kehityshäiriö?

Hauta 12.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä kallon paloja, kaulanikama, lantion luiden ja pitkien luiden kappaleita, sekä hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: Yli 35 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 13.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä kallon paloja, reisiluun kappaleita ja hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu isohkoon kartiolisäkkeeseen.

Ikä: Aikuinen. Ikäarvio perustuu kahden poskihampaan kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 14/1.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä vain yksi hampaan kruunu ja kiilteen paloja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: Määrittämätön.

Muut huomiot: -

Hauta 14/2.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä kolme poskihampaan kruunua ja kiilteen paloja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: Nuori aikuinen? Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 14/3.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon paloja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: Aikuinen. Ikäarvio perustuu luiden kokoon.

Muut huomiot: -

Hauta 15/1.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 15/2.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevaa leukaluuta ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: Noin 6-vuotias. Ikäarvio perustuu ensimmäisen poskihampaan puhkeamiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 17.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä kallon paloja, sääriluuta ja hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu keskikokoiseen kartiolisäkkeeseen ja hieman maskuliiniseen alaleukaan.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen, jota näkyy myös kolmansien poskihampaiden kiilteessä. Tämän lisäksi kallon pohjassa oleva basilaarisauma ei ole vielä täysin hävinnyt. Se sulkeutuu yleensä noin 16-18-vuotiaana.

Muut huomiot: Vasemmassa pääläen luussa sisäpuolella on sagittaalisauman vieressä pyöreä painannealue (halkaisjaltaan 16 mm), josta puuttuu pohjalta luun korteksi eli luun pinta (Kuva 1).

Alueen reunat ovat painuneet sisään, mutta niiden pinta on ehjä. Ulkopuolella luussa ei näy mitään. Rapautumisen takia painanteesta ei näe selvästi onko siinä parantumisen merkkejä vai ei. Painauman aiheuttaja on epäselvä, mutta kyseessä täytyy olla jonkinlainen pehmyt kudokseen liittyvä ylimääräinen kasvusto esimerkiksi kasvain.

Kuva 1. Painanne vasemman pääläenluun sisäpinnalla.

Hauta 18.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu kartiolisäkkeen kokoon.

Ikä: 20–30 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 20.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon luita ja hampaita, sekä vasemman olkaluun ja oikean reisiluun paloja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 30–40 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 22.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatuneita alaleuan kappaleita ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: Yli 25. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 24.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatuneita kallon luita ja oikean reisiluun paloja. Hampaista ei ole säilynyt.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: Ikää ei voi määrittää jäännöksistä.

Muut huomiot: -

Hauta 25.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatuneita kallon paloja, ja muuta maatunutta luuta.

Sukupuoli: Määrittämätön. Ainoa sukupuolta määrittävä piirre on vasen kartiolisäke, joka on rikki.

Ikä: Yli 20 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 26.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja murenevia kallon paloja, hampaista ja toinen kaulanikama.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu isoon kartiolisäkkeeseen, goniaalikulman ulospäin kääntymiseen ja jyrkkyyteen.

Ikä: 25–35 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 27.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä kruununpaloja maatuneen möykyn sisällä.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä..

Ikä: Lapsi. Ikäarvio perustuu hampaiden kehitykseen ja kulumiseen. Kruunuissa ei ole näkyvissä kulumista (yksi pysyvä poskihammas).

Muut huomiot: -

Hauta 33.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon luita, reisiluun kappaleita ja hampaista.

Sukupuoli: Mahdollisesti nainen. Sukupuoliarvio perustuu pieneen kartiolisäkkeeseen.

Ikä: 20–30 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 37.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia ja maatuneita kallon paloja ja hampaista.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: 20–30 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 38.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä vain kruununpaloja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: 5–6-vuotias. Ikäarvio perustuu hampaiden kehitykseen ja kulumattomaan poskihampaaseen.

Muut huomiot: -

Hauta 39.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 40.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatuneita luun paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: Alle 25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 41.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä vain kruununpaloja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: Lapsi. Ikäarvio perustuu kulumattomiin hampaisiin.

Muut huomiot: -

Hauta 43.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia ja maatuneita kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: Aikuinen. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 44.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon paloja, kaulanikamia ja hampaita.

Sukupuoli: Määrittämätön. Sukupuolta ei määritetty, sillä ainoa määrittävä kriteeri on rikkinäinen leuankärki.

Ikä: 35–45 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 45.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu suureen otsakolmioon.

Ikä: Aikuinen. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen. Hampaiden kulumista ei voitu käyttää, sillä hampaiden purupinnoilla oli hiekkaa lakan alla.

Muut huomiot: Metooppinen sauma otsaluussa.

Hauta 46.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon paloja, kaulanikamia ja hampaita sekä maatuneita pitkien luiden paloja.

Sukupuoli: Mahdollisesti nainen. Sukupuoliarvio perustuu pieneen kartiolisäkkeeseen.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen ja kulumiseen.

Muut huomiot: Yläetuhampaassa erikoinen muoto, shovel-shaped?, oikeassa ohimoluussa ulkoisen korvakäytävän suulla hieman ylimääräistä luukasvua (auditory exostosis).

Hauta 47.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä kallon paloja, hampaita, kaulanikamia sekä maatuneita pitkien luiden kappaleita.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu kallon piirteisiin, joissa silmäkuopan yläreuna on paksu, alaleuka on jyrkävä ja kartiolisäkkeet ovat aika lyhyitä, mutta kuitenkin leveitä.

Ikä: 25–35 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Karies

Hauta 51.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia ja maatuneita kallon paloja, kaulanikamia, hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 54.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatuneita kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: Alle 10-vuotias. Ikäarvio perustuu hampaiden kehitykseen ja kulumiseen. Pysyvien poskihampaiden kiille on kulunut, mutta mukana myös maitoposkihammas, jonka hammasluu näkyvissä.

Muut huomiot: -

Hauta 55.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia ja maatuneita kallon paloja, kaulanikama ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 56.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä mutta hyvin fragmentaarisia kallon paloja ja yksi hampaan kruunu.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: Ikää ei voi määrittää.

Muut huomiot: -

Hauta 57.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatuneita kallon paloja ja kiilteen paloja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: Ikää ei voi määrittää.

Muut huomiot: -

Hauta 58.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä kolme hammasta.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: Yli 25-vuotias. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 59.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä sekä hyvin säilyneitä ja maatuneita kallon paloja, kaulanikama ja hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu isoon kartiolisäkkeeseen.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 61.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon paloja ja kiilteen paloja.

Sukupuoli: Mahdollisesti nainen. Sukupuoliarvio perustuu pienehköön kartiolisäkkeeseen.

Ikä: Aikuinen. Ikäarvio perustuu takaraivosauojen luutumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 65.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja murenevia kallon paloja.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu isohkoon, mutta rikkinäiseen kartiolisäkkeeseen ja rypyläiseen takaraivonluun lihasten kiinnittymiskohtaan.

Ikä: Aikuinen. Ikäarvio perustuu takaraivosauoman luutumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 68.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatunutta ylä- ja alaleukaa sekä hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: 9–12 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen, sekä maitoposkihampaat ja pysyvät poskihampaat paikalla.

Muut huomiot: Hampaat osittain vastakkain konservoituja.

Hauta 70.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen ja kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 73.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia ja maatuneita kallon paloja, kaulanikama ja hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti nainen. Sukupuoliarvio perustuu pieneen kartiolisäkkeeseen.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen ja kulumiseen. Kolmannet poskihampaat ovat vielä puhkeamassa.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 75.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja murenevia kallon paloja, kaulanikamia ja hampaita.

Sukupuoli: Määrittämätön. Kartiolisäkkeet ovat neutraalit.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen ja kulumiseen.

Muut huomiot: Palatine torus.

Hauta 77.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia ja maatuneita kallon paloja, pitkiä luita ja kruunuja.

Sukupuoli: Mahdollisesti nainen. Sukupuoliarvio perustuu naiselliseen alaleukaan, jonka goniaalikulma on laaja, hieman sisäänpäin kääntynyt ja haarake on suhteellisen kapea. Kallon piirteet ovat neutraalit. Mutta vainajan vasemmasta kädestä löydettiin kaivauksilla kannallinen hopeasormus, jossa ”Voittoisa Kristus”-reliefi. Näiden sormuksien on yleensä ajateltu kuuluneen kirkonmiehille (Koivunen).

Ikä: Aikuinen. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 79.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Määrittämätön. Kartiolisäke on rikkinäinen.

Ikä: Yli 20 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 83.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatuneita kallon paloja, kaulanikamia ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 84.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja murenevia kallon ja pitkien luiden kappaleita sekä hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu isohkoon kartiolisäkkeeseen, rypyläiseen takaraivonluun lihasten kiinnittymiskohtaan sekä rikkinäiseen silmäkuopan yläreunaan, joka näyttää paksuhkolta.

Ikä: Yli 45 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen ja takaraivosauaman osittaiseen häviämiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 89.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä vain neljä poskihampaan kruunuja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: Lapsi. Ikäarvio perustuu hampaiden kehitykseen ja kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 93.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatuneita luun paloja sekä hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: 15–20 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen ja kulumiseen. Kolmas poskihammas on mahdollisesti puhkeamassa.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 98.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia ja maatuneita kallon paloja, kaulanikamia, pitkien luiden kappaleita ja hampaita.

Sukupuoli: Määrittämätön. Yksilön kartiolisäke on pieni, mutta alaleuka on maskuliinisempi.

Ikä: 25–35 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 101.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja murenevia kallon paloja, hampaita sekä maatuneita pitkien luiden kappaleita.

Sukupuoli: Nainen. Sukupuoliarvio perustuu pieneen kartiolisäkkeeseen.

Ikä: 20–30 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 103.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatuneita luun paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäännöksistä.

Ikä: 8–12 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 105.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä kallon paloja, kaulanikamia ja hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu isohkoon kartiolisäkkeeseen ja maskuliiniseen alaleukaan.

Ikä: 30–40 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 106.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä kallon paloja, kaulanikama ja hampaita sekä maatumeneita pitkien luiden kappaleita.

Sukupuoli: Mies. Sukupuoliarvio perustuu isoon kartiolisäkkeeseen, suureen otsakolmioon ja paksuun silmäkuopan yläreunaan.

Ikä: 20–30 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Palatine torus ja karies.

Hauta 109.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja murenevia kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti nainen. Sukupuoliarvio perustuu pienehköön kartiolisäkkeeseen ja naiselliseen alaleukaan.

Ikä: 30–40 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 117.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia ja maatumeneita kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 20–30 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 121.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä kallon paloja, kaulanikamia ja hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti nainen. Sukupuoliarvio perustuu pienehköön kartiolisäkkeeseen.

Ikä: Yli 30-vuotias. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen ja takaraivonsauman osittaiseen häviämiseen.

Muut huomiot: Vasemmassa pääläenluussa on parantunut painaumamurtuma (halkaisija 11 mm).

Suulakivalli (palatine torus) ja karies (Kuvat 2 ja 3).

Kuva 2. Parantunut murtuma päälleluussa.

Kuva 2. Suulakivalli (palatine torus).

Hauta 123.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilynyttä ja maatuneita kallon paloja, kaulanikamia sekä hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu isohkoon kartiolisäkkeeseen.

Ikä: 20–30 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 124.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia ja maatuneita kallon paloja, olkaluun kappaleita ja hampaita.

Sukupuoli: Määrittämätön. Vainajan kartiolisäke on rikkinäinen.

Ikä: 20–30 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 125.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti nainen. Sukupuoliarvio perustuu alaleukaan. Kartiolisäke on rikkinäinen.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 126.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja maatuneita kallon paloja, kaulanikamia, pitkien luiden kappaleita sekä hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu paksuhkoon silmäkuopan yläreunaan ja maskuliiniseen alaleukaan. Kartiolisäke on neutraali.

Ikä: 25–35 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Karies ja absessi.

Hauta 127.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatuneita leuan paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen ja kulumiseen.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 128.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon paloja, kaulanikamia ja hampaita.

Sukupuoli: Mahdollisesti mies. Sukupuoliarvio perustuu takaraivoluun lihasten kiinnittymiskohtaan ja rikkinäiseen kartiolisäkkeeseen.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 129.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia ja maatuneita kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 130/1.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja maatuneita kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 4–6 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 130/2.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä kallon paloja, kaulanikamia, lapaluun ja olkaluun paloja sekä hampaita.

Sukupuoli: Mies. Sukupuoliarvio perustuu isoon kartiolisäkkeeseen, paksuun silmäkuopan yläreunaan ja maskuliiniseen alaleukaan.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen ja kulumiseen. Kolmas poskihammas on puhkeamassa.

Muut huomiot: Karies.

Hauta 130/3.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja murenevia kallon paloja, kaulanikamia, solisluu ja hampaita.

Sukupuoli: Mies. Sukupuoliarvio perustuu isohkoon kartiolisäkkeeseen ja takaraivonluun lihasten kiinnittymiskohtaan sekä maskuliiniseen alaleukaan.

Ikä: Yli 40 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen ja kallon saumojen sulkeutumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 133.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 6–9 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kehittymiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 134.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä vain hampaan kiilteen paloja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 20–30 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 138.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä kolme hampaan kruunua.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: Lapsi. Ikäarvio perustuu hampaiden kehittymiseen ja kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 139.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä vain hampaan kiilteen paloja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: Ikää ei voi määrittää, mutta hautalomakkeen perusteella kyseessä on lapsi.

Muut huomiot: -

Hauta 141.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon luita ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 6–8-vuotias. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen.

Muut huomiot: Hampaan kiilteen kehityshäiriö.

Hauta 143.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä maatuneita kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 18–25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 149.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hyvin säilyneitä ja murenevia kallon paloja ja hampaita.

Sukupuoli: Nainen. Sukupuoliarvio perustuu pieneen kartiolisäkkeeseen ja naiselliseen leukakyhmyn.

Ikä: 40–50 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 150/1.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä murenevia kallon luita, kaulanikamia ja hampaita.

Sukupuoli: Määrittämätön. Sukupuolikriteerit ovat neutraaleja.

Ikä: Yli 25 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden kulumiseen.

Muut huomiot: Alaetuhampaat ja kulmahampaat ahtaat ja kariesta.

Hauta 150/2.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hampaita ja maatuneita alaleuan paloja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 10–12 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 150/3.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä hampaita ja maatuneita alaleuan paloja.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: 7–9 vuotta. Ikäarvio perustuu hampaiden puhkeamiseen.

Muut huomiot: -

Hauta 155.

Säilyvyys: Vainajasta on jäljellä neljä hammasta.

Sukupuoli: Sukupuolta ei voi määrittää jäänteistä.

Ikä: Lapsi. Ikäarvio perustuu hampaiden kehittymiseen ja kulumiseen.

Muut huomiot: -

Yhteenveto

Ikä ja sukupuoli

Valmarinniemen vainajien joukosta määriteltiin 18 lasta. Näistä 16 määritettiin lapseksi joko hampaiden kehityksen, puhkeamisen ja kulumisen perusteella. Hauta 139 sisälsi vain kiilteen paloja ja hauta 69 maatuneita luun paloja, mutta hautalomake oli dokumentoinut vainajat lapsiksi koon perusteella. Useimmat iän määritykset perustuivat irtokruunuihin. Juurten kehityksen arviointia hankaloitti juurten säilymättömyys ja rikkinäisyys. Tämän vuoksi maitohampaiden olemassaolon lisäksi pysyvien hampaiden kulumisen perusteella pääteltiin, onko hammas ehtinyt puhjeta ja kulua suussa. Ikäjakauma vaihteli noin 4-vuotiaasta 12-vuotiaaseen (Taulukko 1). Ubelakerin taulukon mukaan 4-vuotiaan hampaiston virhemarginaali on ± 12 kuukautta ja 12-vuotiaalla ± 30 kuukautta.

Yksitoista vainajaa määriteltiin naisiksi tai mahdollisesti naisiksi (Taulukko 2). Määritykset tapahtuivat pääasiassa kartiolisäkkeen perusteella. Näiden vainajien joukossa oli niin nuoria aikuisia kuin vanhempiakin naisia. Neljä yksilöä määriteltiin iältään noin 18–25-vuotiaiksi, kaksi 20–30-vuotiaiksi, kaksi yli 30-vuotiaiksi ja yksi yli 40-vuotiaaksi. Kaksi vainajaa määriteltiin vain aikuisiksi. Haudan 77 vainaja määriteltiin alaleuan perusteella mahdolliseksi naiseksi, mutta vainajaan liittyvä sormus voi viitata paremminkin kirkonmieheen.

Kahdeksantoista vainajaa määriteltiin puolestaan miehiksi tai mahdollisesti miehiksi (Taulukko 3). Suurin osa määrittämisistä tapahtui kartiolisäkkeen, otsakolmion ja leukaluun perusteella. Näiden yksilöiden joukossa oli neljä nuorta aikuista (18–25 vuotta), kolme 20–30-vuotiaasta, kolme 25–35-vuotiaasta, kaksi yli 30-vuotiaasta, sekä kolme yli 40-vuotiaasta. Kolmelle aikuiselle vainajalle ei voitu määrittää tarkempaa ikää.

Miesten ja naisten lisäksi materiaalissa on 33 aikuista vainajaa, joiden sukupuolta ei voitu määrittää joko puuttuvien tai neutraalien piirteiden vuoksi. Myös yksilöt, joilla määritykset eri piirteistä menivät selvästi ristiin, laskettiin määrittämättömiksi. Näistä 14 on nuoria tai nuoria aikuisia (17–25-vuotiaita), seitsemän on yli 20-vuotiaita, neljä yli 25-vuotiaita, ja kolme yli 30-vuotiaita. Näiden lisäksi viidelle aikuiselle ei voitu määrittää tarkempaa ikää (Taulukot 4 ja 5).

Näiden lisäksi aineistossa on jäänteitä neljästä vainajasta, joista ei vähäisen säilyneen materiaalin perusteella voitu määrittää sukupuolta eikä edes ikäluokkaa (Taulukko 6).

Taulukko 1. Lasten ikäarviot.

Hauta	Ikäarvio	Ikäluokka
Hauta 9/1	noin 7-vuotias	Lapsi
Hauta 15/2	5–6-vuotias	Lapsi
Hauta 27	?	Lapsi
Hauta 38	5–6-vuotias	Lapsi
Hauta 41	?	Lapsi
Hauta 54	alle 10-vuotias	Lapsi
Hauta 68	9–12-vuotias	Lapsi
Hauta 89	?	Lapsi
Hauta 103	8–12-vuotias	Lapsi
Hauta 130/3	4–6-vuotias	Lapsi
Hauta 133	6–9-vuotias	Lapsi
Hauta 138	?	Lapsi
Hauta 139	-	Lapsi, hautalomake
Hauta 141	6–8-vuotias	Lapsi
Hauta 150/3	7–9-vuotias	Lapsi
Hauta 150/2	10–12-vuotias	Lapsi
Hauta 155	?	Lapsi

Taulukko 2. Naisten ja todennäköisesti naisten ikäarviot.

Hauta	Sukupuoli	Ikäarvio hampaista	Ikäluokka
Hauta 4	Nainen	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 33	Nainen?	20–30	Aikuinen
Hauta 46	Nainen?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 61	Nainen?	-	Aikuinen
Hauta 73	Nainen?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 77	Nainen??	-	Aikuinen
Hauta 101	Nainen	20–30	Aikuinen
Hauta 109	Nainen?	30–40	Aikuinen
Hauta 121	Nainen	30+	Aikuinen
Hauta 125	Nainen?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 149	Nainen	40–50	Aikuinen

Taulukko 3. Miesten ja todennäköisesti miesten ikäarviot.

Hauta	Sukupuoli	Ikäarvio hampaista	Ikäluokka
Hauta 3	Mies	30–40	Aikuinen
Hauta 11	Mies	40+	Aikuinen
Hauta 13	Mies?	-	Aikuinen
Hauta 17	Mies?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 18	Mies	20–30	Aikuinen
Hauta 26	Mies?	25–35	Aikuinen
Hauta 45	Mies?	-	Aikuinen
Hauta 47	Mies?	25–35	Aikuinen
Hauta 59	Mies?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 65	Mies?	-	Aikuinen
Hauta 84	Mies?	45+	Aikuinen
Hauta 105	Mies?	30–40	Aikuinen
Hauta 106	Mies	20–30	Aikuinen
Hauta 123	Mies?	20–30	Aikuinen
Hauta 126	Mies?	25–35	Aikuinen
Hauta 128	Mies?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 130/1	Mies	40+	Aikuinen
Hauta 130/2	Mies	18–25	Nuori aikuinen

Taulukko 4. Nuorten aikuisten ikäarviot (sukupuoli määrittämätön).

Hauta	Sukupuoli	Ikäarvio hampaista	Ikäluokka
Hauta 6	?	18–20	Nuori aikuinen
Hauta 14/2	?	-	Nuori aikuinen?
Hauta 15/1	?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 39	?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 40	?	alle 25	Nuori aikuinen
Hauta 51	?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 55	?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 70	?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 75	?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 83	?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 93	?	15–20	Nuori (aikuinen)
Hauta 127	?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 129	?	18–25	Nuori aikuinen
Hauta 143	?	18–25	Nuori aikuinen

Taulukko 5. Aikuisten ikäarviot (sukupuoli määrittämätön).

Hauta	Sukupuoli	Ikäarvio hampaista	Ikäluokka
Hauta 1	?	-	Aikuinen?
Hauta 2	?	-	Aikuinen
Hauta 8	?	-	Aikuinen
Hauta 9/2	?	20–30	Aikuinen
Hauta 12	?	35+	Aikuinen
Hauta 14/3	?	-	Aikuinen
Hauta 20	?	30–40	Aikuinen
Hauta 22	?	25+	Aikuinen
Hauta 25	?	20+	Aikuinen
Hauta 37	?	20–30	Aikuinen
Hauta 43	?	-	Aikuinen
Hauta 44	?	35–45	Aikuinen
Hauta 58	?	25+	Aikuinen
Hauta 79	?	20+	Aikuinen
Hauta 98	?	25–35	Aikuinen
Hauta 117	?	20–30	Aikuinen
Hauta 124	?	20–30	Aikuinen
Hauta 134	?	20–30	Aikuinen
Hauta 150/1	?	25+	Aikuinen

Taulukko 6. Määrittelemättömät.

Hauta	Sukupuoli	Ikäluokka
Hauta 14/1	?	?
Hauta 24	?	?
Hauta 56	?	?
Hauta 57	?	?

Sairausten merkit tai vammat

Sairauksia ja vammoja havaittiin aineistossa vähän. Tämä johtuu osittain luiden ja hampaiden huonosta kunnosta. Tässä analyysissä hammassairauksista pääpaino oli kariuksen eli reikien dokumentoinnissa. Kattavampi hampaiden terveyden raportti on Siuruan (1996) gradussa.

Kariesta eli hampaiden reikiintymistä havaittiin ainakin 19 vainajassa. Näistä yksi oli lapsi. Kariesta oli kolmella naisella ja seitsemällä miehellä, mutta suurimmalta osalta sukupuolta ei voitu määrittää. Poskihampaiden purupinnat ovat yleisempiä kariuksen esiintymispintoja, etenkin alahampaissa. Haudan 126 vainajalla oli kariuksen lisäksi absessi eli märkäpesäke alaleuan vasemman ensimmäisen poskihampaan kohdalla.

Hampaita oli myös poistettu tai ne olivat lähteneet elinaikana ainakin neljältä vainajalta (haudat 44, 47, 126 ja 130/3). Yleisimmät poistetut hampaat olivat poskihampaita alaleuasta. Yhdellä yksilöllä (hauta 11) oli nähtävissä mahdollisesti kielteen kehityshäiriö (enamel hypoplasia).

Selkeitä sairauksien merkkejä ei ollut havaittavissa luuaineistossa. Luustossa näkyviä poikkeavuuksia, joilla ei ole terveydellistä merkitystä havaittiin muutamalla vainajalla. Suulakivalli,

joka on suulaessa oleva luinen kohouma (palatine torus) havaittiin kolmella yksilöllä (haudat 75, 106, 121). Yhdellä yksilöllä oli metooppinen sauma säilynyt otsaluussa (hauta 45).

Ainut selvä vamma nähtiin vasemmassa pääläenluussa vainajalla haudassa 121. Vainaja on arvioitu mahdollisesti aikuiseksi naiseksi. Vamma on parantunut painaumamurtuma, jonka maksimihalkaisija on noin 11 mm.

Haudan 17 vainajalla on vasemmassa pääläenluun sisäpuolella painauma, josta korteksi eli luun pinta on rikki. Luun ulkopinnalla ei ole mitään viitteitä painaumasta, joten sen on aiheuttanut jokin sisäpuolelta (esim. hyvälaatuinen kasvain).

Järventölän raportissa kerrotaan, että vainaja 130.1 oli vasemman korvakäytävän edessä luukyhmy (auditory exostosis) ja korvakäytävä oli siten tukossa. Uuden analyysin aikana vasen ohimoluu oli rikki siten, että tällaista muutosta ei siitä voitu havaita, mutta haudan 46 vainajalla oli oikean korvakäytävän edessä hieman tällaista kasvua havaittavissa.

Kirjallisuus

Buikstra J, Ubelaker D (toim). 1994. Standards for data collection from human skeletal remains. Arkansas Archeological survey research series no. 44.

HersHKovitz I, Latimer B, Dutour O, Jellema L, Wish-Baratz S, Rothschild C, Rothschild B. 1997. Why Do We Fail in Aging the Skull From the Sagittal Suture? American Journal of Physical Anthropology 103:392-99.

Järventölä A. 1983. Valmarinniemen kaivauksien osteologisia mittauksia. Oulun yliopisto, Oikeuslääketieteen laitos, tutkielma syventäviä opintoja varten.

Koivunen P 1981. Keminmaan kirkonpaikan tutkimukset Valmarinniemellä kesällä 1981. Alustava raportti. Faravid 5:37-53.

Mays S. 1998. The archaeology of human bones. Routledge.

Rogers T. 2005. Determining the Sex of Human Remains Through Cranial Morphology. Journal of Forensic Sciences 50: 493-500.

Siurua U. 1996. Valmarinniemen kirkon paikalle haudattujen ihmisten hampaistotutkimus. Oulun yliopisto, yleisen historian pro gradu.

Varrela T. 1996. Plaque related diseases in different dietary environments. Annales Universitatis Turkuensis D 252.

Wolff K, Vas Z, Sotonyi P, Magyar L. 2012. Skeletal age estimation in Hungarian population of known age and sex. *Forensic Science International* 223: 374.e1-8.

Liitteen koodit

Kallon luut

Kallon luiden kohdalla inventaario-merkinnät (1-3)

- 1= kokonainen
- 2= yli 50 % jäljellä
- 3= alle 50 % jäljellä

Hampaat

Maitohampaat kirjaimin, pysyvät hampaat numeroin (katso dokumentointi ja metodit)

Maitohampaat:

- 1= täysin puhjennut
- 2= puhkeamassa
- 3= puhkeamaton

Aikuisten hampaat:

- 0= lähtenyt kuoleman jälkeen
- 1= ei kulumaa
- 2= kulumaa kiilteessä
- 3= paljastunut hammasluu
- 4= paljastunut hammasydin
- 5= rikkiäinen
- 6= lähtenyt ennen kuolemaa
- 7= pintaa ei voinut tarkastella

Sukupuolikriteerit:

Otsakolmio, takaraivo, kartiolisäke, silmäkuopan reuna – määritelty asteikolla 1-5

- 1= nainen
- 2= todennäköisesti nainen
- 3= neutraali, ei voi sanoa
- 4= todennäköisesti mies
- 5= mies

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	Otsaluu	Takaraivon- luu	V päälaenuu	O päälaenuu	V ohimoluu	O ohimoluu	V yläleuanuu	O yläleuanuu	V suulaenuu	O suulaenuu	V poskiluu	O poskiluu	Kitaluu
hauta 1		2			2								
Hauta 2													
Hauta 3	2	2	2	2	2	2	3	3					3
Hauta 4	2	2	2	2	2	2	3	3					
Hauta 6													
Hauta 8	3	3	3	3	3	3							
Hauta 9/1													
Hauta 9/2	3	3	3	3	3	2		2					3
Hauta 11	2	2	2	2	2	2	2	2				3	
Hauta 12		3	3	3	3	3							
Hauta 13	3	3	2	3	2	3							3
Hauta 14/1													
hauta 14/2													
hauta 14/3	3				3	3							
Hauta 15/1													
hauta 15/2													
Hauta 17	3	2	2	2	2	3							3
Hauta 18		3	2		2	3							
Hauta 20	3	3	3	3	3	3							
Hauta 22													
Hauta 24		3			3	3							
Hauta 25		3			3	3							
Hauta 26		2	3	3	2	3							
Hauta 27													
Hauta 33					3	3							
Hauta 37	3	2	3	3	3	3							
Hauta 38													
Hauta 39		3	3	3	3	3							
Hauta 40													
Hauta 41													
Hauta 43													
Hauta 44							3	3					
Hauta 45	3				3	3							3

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	Otsaluu	Takaraivon- luu	V päälaenuu	O päälaenuu	V ohimoluu	O ohimoluu	V yläleuanuu	O yläleuanuu	V suulaenuu	O suulaenuu	V poskiluu	O poskiluu	Kitaluu
Hauta 46	3	3	3	3	3	3	3	3					3
Hauta 47	3	3	3	3	3	3	2	2					3
Hauta 51					3	3							
Hauta 54													
Hauta 55	3	3			3	3	3	3					3
hauta 56													
Hauta 57					3	3							
Hauta 58													
Hauta 59		3		3	3	3							3
Hauta 61		3		3		3							
Hauta 65		2		3	3	3	3						
Hauta 68													
Hauta 70					3	3							3
Hauta 73		3		3									
Hauta 75	3	2		2	2	3	3	3	3				
Hauta 77		3		3	3	3	3						3
Hauta 79		3		3	2	3	3						
Hauta 83		3				3	3			3			3
Hauta 84	3	2		2	2	3	2						
Hauta 89													
Hauta 93													
Hauta 98		3				3	3						
Hauta 101				3	3								
Hauta 103													
Hauta 105	3	3		3	3	3	3						3
Hauta 106	2	3		3	3	3	1						
Hauta 109	3	3		3	3	3	3						
Hauta 117		3		3	3	3	3	3	3				

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	Alaleuanluu	muut luut	E	D	C	B	A	F	G
Hauta 46		3 Sääriluun paloja, kaulanikamat 1-2							
Hauta 47		2 O reisiluun paloja, kaulanikamat 1-5							
Hauta 51		3 Kaulanikama 2							
Hauta 54									
Hauta 55		2 Kaulanikama 1							
Hauta 56									
Hauta 57		3							
Hauta 58									
Hauta 59		Kaulanikama 1							
Hauta 61		3							
Hauta 65									
Hauta 68									
Hauta 70		3							
Hauta 73		3 Kaulanikama 1							
Hauta 75		3 Kaulanikama 1-2							
Hauta 77		3 O reisiluun, sääriluun paloja							
Hauta 79									
Hauta 83		3 Kaulanikamat							
Hauta 84		3 V reisiluun paloja							
Hauta 89									
Hauta 93									
Hauta 98		2 Kaulanikamat 1-2, V reisiluun paloja							
Hauta 101		3 V sääriluun paloja							
Hauta 103									
Hauta 105		2 Kaulanikamat 1-3							
Hauta 106		Kaulanikama 1							
Hauta 109		3							
Hauta 117		3							

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	8	7	6	5	4	3	2	1	9	10	11	12	13
hauta 1													
Hauta 2													
Hauta 3				7	7	3	3	2					
Hauta 4													
Hauta 6													
Hauta 8													
Hauta 9/1													
Hauta 9/2				5	2	3	3	2					
Hauta 11					2	2	2	ei nähtävissä					
Hauta 12													
Hauta 13													
Hauta 14/1													
hauta 14/2													
hauta 14/3													
Hauta 15/1													
hauta 15/2													
Hauta 17													
Hauta 18													
Hauta 20						5	3	3					
Hauta 22												5	7
Hauta 24													
Hauta 25													
Hauta 26													
Hauta 27													
Hauta 33													
Hauta 37													
Hauta 38													
Hauta 39													
Hauta 40													
Hauta 41													
Hauta 43													
Hauta 44				antemortem 2 loss		3	3	2				3 loss	
Hauta 45									3				

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	8	7	6	5	4	3	2	1	9	10	11	12	13
Hauta 46	5					2	2		3				
Hauta 47	4	4	3	3	3	3	3	3	4	4	3	3	3
Hauta 51			7	7	7	7	7	7				7	7
Hauta 54													
Hauta 55				7	2	2	2	2 tai 1				7	7
Hauta 56													
Hauta 57													
Hauta 58													
Hauta 59													
Hauta 61													
Hauta 65													
Hauta 68													
Hauta 70	3		3	2	2				7		3	2	2
Hauta 73						3	2						
Hauta 75								2					
Hauta 77													
Hauta 79													
Hauta 83					7	2	2	2					
Hauta 84													
Hauta 89													
Hauta 93	5	5	5						5	5	7	2	2
Hauta 98	7	7	7	7	7	7	7	7				7	3
Hauta 101						3	2	2					
Hauta 103													
Hauta 105													
Hauta 106	3	3	3	3	3	3	2	2	5	3	3	3	3
Hauta 109													
Hauta 117						3	2	2					

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	14	15	16	25	26	27	28	29	30	31	32	24	23
Hauta 46	2	2							3	2	1		
Hauta 47	3	3		4	5	4	3	5	antemorteml oss	3	3	5	5
Hauta 51	2	7	2							3	2	1	
Hauta 54													
Hauta 55	7	7	7				2	2	3	2	2		
hauta 56													
Hauta 57													
Hauta 58													
Hauta 59													
Hauta 61													
Hauta 65													
Hauta 68													
Hauta 70				7	3	3	2			2		3	5
Hauta 73	2	2				3	2	2	3	2	puhkeamass a	3	2
Hauta 75													
Hauta 77													
Hauta 79													
Hauta 83		2	2				2	2	2	2			
Hauta 84													
Hauta 89													
Hauta 93	2			5	5							5	5
Hauta 98	3	3	2		7	7	7	7	7	7	7	7	7
Hauta 101	3	2	2	2	2	3	2	2	3	3	3	3	3
Hauta 103							puhkeamatta	puhkeamatta	2	1			
Hauta 105				3	3	5	2	2	7	2	7	3	3
Hauta 106	3	2	2		3	3	3	3	3	3	2		
Hauta 109													
Hauta 117		3	3						3	3	3		

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	22	21	20	19	18	17	Irtohampaat ja kruunut
hauta 1							ei hampaita
Hauta 2							1 M ja 1 PM hammasluu näkyvissä
Hauta 3				3	3	1	1 PM kiille kulunut
Hauta 4	2	2	2	2	2	1	2 M kiille kulunut, 1 M ei kulumaa, 3 PM (ylä) kiille kulunut
Hauta 6							puhkeamassa
Hauta 8							6 M kiille kulunut tai ei ollenkaan, 1 PM kiille kulunut
Hauta 9/1							8 M ei kulumaa - lapsi?
Hauta 9/2						3	1 M hammasluu näkyvissä, 1 M kiille kulunut, 1 PM hammasluu näkyvissä, 1 PM kiille kulunut
Hauta 11	2	2	2	2	2	2	
Hauta 12							1 M ja 1 PM hammasluu näkyvissä
Hauta 13							1 M hammasluu näkyvissä, 1 M kiille kulunut
Hauta 14/1							1 M ei kulumaa
hauta 14/2							kiilteen paloja, 3 M kruunua kiille kulunut
hauta 14/3							
Hauta 15/1						2	9 M; 4 hammasluu näkyvissä, 5 kiille kulunut, 5 PM hammasluu näkyvissä, 2 C hammasluu näkyvissä
hauta 15/2							4 M ei kulumaa, 3 C ei kulumaa, 2 PM (ylä) ei kulumaa 4 I ei kulumaa
Hauta 17			5	5	2	2	2 M hammasluu näkyvissä, 3 M kiille kulunut, 2 PM,
Hauta 18							6 M hammasluu näkyvissä, 2 PM (ala) hammasluu näkyvissä
Hauta 20							3 M hammasluu näkyvissä, 1 M ei purupintaa näkyvissä
Hauta 22	3	3	5	5	5		1 M hammasluu näkyvissä, 1 M kiille kulunut
Hauta 24							ei hampaita
Hauta 25							1 M hammasluu näkyvissä, 1 C hammasluu näkyvissä
Hauta 26						3	2 M hammasluu näkyvissä, 2 M kiille kulunut, 2PM kiille kulunut, 2 C hammasluu näkyvissä
Hauta 27							kruununpaloja, 2 C ei kulumaa, 1 PM (ylä) ei kulumaa, 1 M ei kulumaa
Hauta 33							2 M hammasluu näkyvissä, 3 M kiille kulunut, 3 PM hammasluu näkyvissä, 1 PM kiille kulunut
Hauta 37				3	3	2	2 M hammasluu näkyvissä, 2 M kiille kulunut, 1 I hammasluu näkyvissä, 1 PM hammasluu näkyvissä, L PM (ala) maitohammas? Rikki
Hauta 38							kruununpaloja, 1 M ei kulumaa
Hauta 39							6 M kiille kulunut, 1 M hammasluu näkyvissä, 1 PM (ala) kiille kulunut
Hauta 40	5	2	2				5 M kruunua; 2 hammasluu näkyvissä, 3 kiille kulunut, 2 PM kiille kulunut
Hauta 41							Vain kruununpaloja ja 4 M, 2 I, 1 C, 1 PM ei kulumaa?,
Hauta 43							hampaita maatuneessa alaleuassa vasen PM1 ja vasen PM2 hammasluu näkyvissä,
Hauta 44	5	3	5	3	4	2	
Hauta 45							5 M; kiille kulunut pinnalla hiekkaa - ei voi sanoa, yhdessä hammasluu näkyvissä, 2 C toisessa hammasluu näkyvissä, toisessa hiekkaa, 4 PM kruunuissa hiekkaa päällä

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	22	21	20	19	18	17	Irtohampaat ja kruunut
Hauta 46				3	2		3 I (ala) hammasluu näkyvissä, 2 C hammasluu näkyvissä, 5 PM kiille kulunut, 1 3M ei kulumaa, maitoposkihammas hammasluu näkyvissä - kuuluko tälle yksilölle? Yksi M3 juuret ei ole kokonaan valmiit, kärjestä puuttuu pikkusen
Hauta 47	4	3	3		3	3	
Hauta 51		7	7	2	2	1	hampaita vastakkain maamökyssä, 1PM kiille kulunut, 1 C hammasluu näkyvissä
Hauta 54							2 PM (ylä) ei kulumaa, 2 PM (ala) ei kulumaa, 2 M kiille kulunut, 6 M kiille kulunut tai ei ollenkaan, 1 maitoposkihammas hammasluu näkyvissä
Hauta 55			7	7	7	7	1 PM (ala) ja 1 PM (ylä) kiille näkyvissä, 1 I2 (ylä) hammasluu näkyvissä, 1 C hammasluu näkyvissä
Hauta 56							kiilteen pala, 1 M kiille kulunut
Hauta 57							kiilteen paloja
Hauta 58							2 M ja 1PM hammasluu näkyvissä
Hauta 59							7 M kiille kulunut, 2 PM (ala) kiille kulunut, L I (ylä) hammasluu näkyvissä
Hauta 61							1 M hammasluu näkyvissä
Hauta 65							
Hauta 68							osittain vastakkain konservoitu, irrallaan 6 M , joista 2 kiille kulunut, 3-4 ei kulumaa, 1 PM (ala) ei kulumaa, maitomolarit ja pysyvät välihampaat päällekkäin?
Hauta 70	3			5	2		2 M hammasluu näkyvissä, 2 M kiille kulunut, 3 M (kolmas) ei kulumaa, 2 PM (ala) kiille kulunut
Hauta 73	2	2	2	3	2	a	puhkeamatta puhkeamassa
Hauta 75							1 M kiille kulunut, 4 M hammasluu näkyvissä
Hauta 77							1 M kiille kulunut, 1 PM
Hauta 79							1 M hammasluu näkyvissä, 1 M3? ei kulumia
Hauta 83		2	2	3	7		1 M dentin exposed, 2 enamel facet, 3 C dentin exposed, 2 I dentin exposed
Hauta 84						4	2 M hammasluu/ydin näkyvissä, PM toispuoleisesti kulunut kiille kokonaan, 4 PM hammasluu näkyvissä, 2 M hammasluu näkyvissä, 2 M hampaan ydin näkyvissä
Hauta 89							4 M, 1 PM/C?
Hauta 93	7	2	2	2	2		5 M
Hauta 98	7	5	5	3	3	3	
Hauta 101	3	3	2	3	2	2	
Hauta 103	puhkeamatta	puhkeamatta	puhkeamatta	2	1		4 Mei kulumaa, 1 M kiille kulunut, 1 M ei voi sanoa, 1 PM (ylä) ei kulumaa, 1 C ei kulumaa
Hauta 105	3	2	7	4	3	2	3 PM (ylä) kiille kulunut, 3 M kiille kulunut? , 1 C kiille kulunut
Hauta 106			3	5	3	2	
Hauta 109					7	7	4 M hammasluu näkyvissä, 2 M kiille kulunut, 5 PM hammasluu näkyvissä
Hauta 117				3	3		3 PM hammasluu näkyvissä

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	22	21	20	19	18	17	Irtohampaat ja kruunut
Hauta 121							4 M hammasluu näkyvissä, 2 PM hammasluu/ydin näkyvissä, 2 C/PM? Hammasydin näkyvissä
Hauta 123				5	3		5 M kiille kulunut, 1 M hammasluu näkyvissä, 5 PM kiille kulunut, 3 PM hammasluu näkyvissä, 3 I hammasluu näkyvissä, 3 C hammasluu näkyvissä, 1 C kiille kulunut
Hauta 124		3	3	3	3		2 kruunuja hiekansisällä, 4 M kiille kulunut, 1 M hammasluu näkyvissä
Hauta 125							M3set paikallaan, 5 M kiille kulunut, 1 hammasluu näkyvissä
Hauta 126	3	3	3	5	3	2	
Hauta 127	3	2	2	2	2	7	8M kiille kulunut tai ei ollenkaan, 2 PM (ylä) kiille kulunut
Hauta 128				3	2	2	2 I (ala) hammasluu näkyvissä, , 4 PM (ala) kiille kulunut, 1 C (ala)
Hauta 129			3	3	2	2	9 M, 6 PM hammasluu näkyvissä
Hauta 130/1							6 M (pysyvät), 4 maitoposkihammasta ei kulumaa
Hauta 130/2				2	2	1	I , C hammasluu näkyvissä
Hauta 130/3				6	4	3	
Hauta 133							maito- ja pysyviä hampaita sekaisin maamöykyn sisällä
Hauta 134							M kiille kulunut
Hauta 138							2 M kiille kulunut vähän tai ei ollenkaan, 1 PM ei kulumaa
Hauta 139							kiilteen paloja
Hauta 141	puhkeamatta	puhkeamatta	puhkeamatta	1	puhkeamatta		
Hauta 143							5 M kiille kulunut, 2 PM (ala) kiille kulunut
Hauta 149	3	3	3	4	3	3	4 M ja 2 PM kaikissa hammasluu näkyvissä
Hauta 150/1	2	2	2	4	3	3	
Hauta 150/2	3	3		1	1		8 irtohammasta,
Hauta 150/3		3	3	1	2		
Hauta 155							2 M ei kulumaa, 2 C? ei kulumaa

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	Luiden kunto	Hammassairaudet	Muut sairaudet tai anomaliat	Kallon saumat	Otsakolmio
hauta 1	mureneva-maatonut				-
Hauta 2	maatonutta				-
Hauta 3	hyvin säilynyt			lambdasauama osittain hävinnyt, sagittaali osittain hävinnyt	4
Hauta 4	hyvä- murenee	Hammas 19 karies?		saumat auki ulkoa, sisältä ehkä osin luutunutta	-
Hauta 6	maatonutta	Hammas 20 karies?			-
Hauta 8	hyvä-murenee			saumaa näkyvissä	-
Hauta 9/1					-
Hauta 9/2	hyvin säilynyt			kallon saumoja näkyvissä, mutta ne on kiinni	-
Hauta 11	hyvä-murenee	Hampaat 24 ja 22 enamel hypoplasia, rantua		lambda näkymättömissä sisäpuolella, mutta ulkopuolella näkyy kokonaan, sagittaali näkyy vielä sisälläkin	-
Hauta 12	mureneva			sagittaalisauamasta osa hävinnyt, osa näkyvissä	-
Hauta 13	hyvä - maatonneita			lambdasauama näkyy, sagittaali osittain häviämässä	-
Hauta 14/1					-
hauta 14/2					-
hauta 14/3	murenee-maatonutta				-
Hauta 15/1	murenee	karies yhdessä poskihampaassa			-
hauta 15/2	murenee				-
Hauta 17	hyvin säilynyttä		Vasen pääläenluu sisäpuolella painanne, josta puuttuu luun pinta.	lambda ja sagittaalisauamat näkyvissä myös sisäpuolella, sagittaali aika irti, basilaarisauama auki ulkoa, kiinni sisältä	-
Hauta 18	hyvin säilyneestä maatonneeseen			sauma näkyvissä, mutta kiinni	-
Hauta 20	murenee			lambdasauamat näkyvissä, mutta alkaa olla epäselvää välillä	-
Hauta 22	maatonutta	Hammas 20, kariesen aiheuttama kuoppa?			-
Hauta 24	maatonutta				-
Hauta 25	maatonutta				-
Hauta 26	hyvin säilynyt- murenee			lambda näkyy raja sisälläkin	-
Hauta 27					-
Hauta 33	murenee				-
Hauta 37	murenee- maatonutta	Hammas 20, karies?		lambdasauamat näkyvissä	-
Hauta 38					-
Hauta 39	murenee			lambdasauamat näkyvissä	-
Hauta 40	maatonutta				-
Hauta 41	vain kruunuja				-
Hauta 43	mureneva-maatonut				-
Hauta 44	murenee	Hampaat 14 ja 15 karies juuren ja kruunun välissä			-
Hauta 45	murenee		metopic suture		4

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	Luiden kunto	Hammassairaudet	Muut sairaudet tai anomaliat	Kallon saumat	Otsakolmio
Hauta 46	hyvin säilynyt	Hampaat 8 ja 9 shovel-shaped?		ei ole	-
Hauta 47	hyvin säilynyt	Hampaassa 28? mesialalipuol kuluminen hampaassa, hampaassa 2 karies juuren ja kruunun välissä			-
Hauta 51	mureneva- maatonut				-
Hauta 54	maatonut				-
Hauta 55	mureneva- maatonut				-
Hauta 56	hyvä				-
Hauta 57	murenee- maatonut				-
Hauta 58					-
Hauta 59	hyvä - maatonut			lambdasaua auki	-
Hauta 61	murenee			lambdasaua näkyvissä	-
Hauta 65	hyvä - murenee			lambdasauat näkyvissä, mutta sisällä ei	-
Hauta 68	maatonut				-
Hauta 70	mureneva				-
Hauta 73	mureneva- maatonut	Hampaassa 31 ja 18 karies?			-
Hauta 75	hyvä- murenee		torus palatinus lievä	sagittaali sauma aivan auki, lambda näkyvissä sisäpuolellakin	-
Hauta 77	murenee- maatonut			lambdasaua näkyvissä	-
Hauta 79	murenee			lambdan alku näkyvissä	-
Hauta 83	maatonut	hampaat 19 ja 30 karies			-
Hauta 84	hyvä- murenee			lambdasaua melkein hävinnyt ulkoa, sagittaali alkaa hävitä ulkoa, sisältä jo hävinnyt	-
Hauta 89	vain kruunuja				-
Hauta 93	maatonut	Hammas 19 karies, purupinnalla, hammas 21 enamel hypolasia?			-
Hauta 98	murenee- maatonut				-
Hauta 101	hyvin säilynyt - murenee				-
Hauta 103	maatonut	Vasen ja oikea maitoposkihammas alhaalla karies?			-
Hauta 105	hyvin säilynyt	Hammas 17 kruunu rikki - karies?		ei ole	-
Hauta 106	hyvin säilynyt	Hammas 30 kruunu rikki - karies?	torus palatinus	koronaalisaua näkyvissä sisällä ja ulkona, lambda ulkona	4
Hauta 109	hyvin säilynyt- murenee				-
Hauta 117	murenee - maatonut			näkyvissä, kiinni	-

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	Luiden kunto	Hammassairaudet	Muut sairaudet tai anomaliat	Kallon saumat	Otsakolmio
Hauta 121	hyvin säilynyt	karies yhdessä poskihampaassa?	torus palatinus, L parietal parantunut murtuma (painanne halkaisija 11mm)	lambdasauma osittain hävinnyt ulkoa, sisältä hävinnyt	-
Hauta 123	hyvä- maatonut	karies yhdessä poskihampaassa?			-
Hauta 124	murenee - maatonut	Hammmas 19 -karies?			-
Hauta 125	hyvin säilynyt - murenee			lambdasauma näkyvissä sisällä	-
Hauta 126	hyvä- maatonut	Hammmas 19 abscess, healed, hammmas 18 ja 30 karies?		lambdasauma näkyy ulkoa, mutta sisältä suurimmaksi osaksi hävinnyt	-
Hauta 127	hyvä- maatonut	Hammmas 19 karies			-
Hauta 128	hyvä-murenee			lambda auki sisältäkin	-
Hauta 129	murenee-maatonut				-
Hauta 130/1	hyvä - maatonut			basilaarisauma auki	-
Hauta 130/2	hyvä	Hammmas 19 karies?		basilaarisauma kiinni	-
Hauta 130/3	hyvin-murenee			sagittaali kiinni sisältä ja osin hävinnyt myös ulkoa, lambda näkyys osin sisältäkin	-
Hauta 133	maatonut				-
Hauta 134	vain kruunuja				-
Hauta 138	vain kruunuja				-
Hauta 139	vain kiilteenpaloja				-
Hauta 141	murenee-maatonut	Hammmas 19 ja 30 yksi uurre ympäri kruunua, LEH?			-
Hauta 143	maatonut				-
Hauta 149	hyvin säilynyt - murenee	Hammmas 19 hyvin kulunut mesiaalipuolelta ainoasta hammmas 23		lambda näkyy ulkoa	-
Hauta 150/1	murenee	limittäin 22 kanssa, myös 27 limittäin, kruunut 19, 18, 30 niissä kuoppa hammaslussa, karies?		lambda auki, basilaarisauma kiinni	-
Hauta 150/2				lambda auki	-
Hauta 150/3	maatonut				-
Hauta 155	maatonut				-

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	Takaraivo	Kartiolisäke	Silmäkuopan yläreuna	Leuka
hauta 1	rypyläinen	3	-	-
Hauta 2	-	-	-	-
Hauta 3	3	4	4	leveä ramus, goniaali ulospäin
Hauta 4	-	2	-	-
Hauta 6	-	-	-	-
Hauta 8	3	3	-	-
Hauta 9/1	-	-	-	-
Hauta 9/2	-	3	-	leveä ramus, goniaali jyrkkä, ulospäin
Hauta 11	3 tai 4	3 tai 4	4	leveä ramus, goniaali ei kovin jyrkkä
Hauta 12	rapautunut	-	-	-
Hauta 13	-	4	-	-
Hauta 14/1	-	-	-	-
hauta 14/2	-	-	-	-
hauta 14/3	-	rikki, pienehkö	-	-
Hauta 15/1	-	-	-	-
hauta 15/2	-	-	-	-
Hauta 17	2	3 tai 4	-	Neutraali ramus, ja goniaali kapea ramus, neutraali goniaali
Hauta 18	-	5	-	-
Hauta 20	rapautunut	-	-	-
Hauta 22	-	-	-	-
Hauta 24	-	-	-	-
Hauta 25	-	-	-	-
Hauta 26	rypyläinen	4	-	neutraali ramus, gonial jyrkkä ja ulospäin
Hauta 27	-	-	-	-
Hauta 33	-	2	-	-
Hauta 37	rapautunut	-	-	-
Hauta 38	-	-	-	-
Hauta 39	2	-	-	-
Hauta 40	-	-	-	-
Hauta 41	-	-	-	-
Hauta 43	-	-	-	-
Hauta 44	-	-	-	leuankärki suorakulmainen
Hauta 45	-	-	3 tai 4	-

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	Takaraivo	Kartiolisäke	Silmäkuopan yläreuna	Leuka
Hauta 46	-		2 -	-
Hauta 47	-		3	4 -
Hauta 51	-	-	-	-
Hauta 54	-	-	-	-
Hauta 55	-	-	-	-
hauta 56	-	-	-	-
Hauta 57	-	rikki	-	-
Hauta 58	-	-	-	-
Hauta 59	rapautunut		4 -	-
Hauta 61	-		2 -	-
Hauta 65		3 3 tai 4	-	-
Hauta 68	-	-	-	-
Hauta 70	-	-	-	-
Hauta 73	-	1 tai 2	-	-
Hauta 75	rapautunut	2 tai 3	-	-
Hauta 77		2	3 -	kapea ramus, gonjaali sisäänpäin
Hauta 79	-	3 tai 4	-	-
Hauta 83	-	-	-	-
Hauta 84		3 3 tai 4	-	-
Hauta 89	-	-	-	-
Hauta 93	-	-	-	-
Hauta 98	-		2 -	leveä ramus, gonjaali ei jyrkkä
Hauta 101	-		1 -	-
Hauta 103	-	-	-	-
Hauta 105	-	3 tai 4	-	Gonjaali jyrkkä ja ulospäin
Hauta 106	-	4 tai 5		4 leveä ramus
Hauta 109	-		2 -	gonjaali loiva ja sisäänpäin
Hauta 117		3 -	-	-

Liite 1. Keminmaan Valmarinniemi

HAUTA	Takaraivo	Kartiolisäke	Silmäkuopan yläreuna	Leuka
Hauta 121	-		2 -	-
Hauta 123		3 tai 4	-	-
Hauta 124	-	2 tai 3	-	-
Hauta 125		2 tai 3	-	kapea ramus, loiva goniaali
Hauta 126	rapautunut	2 tai 3	3 tai 4	leveä ramus, goniaali jyrkkä ja ulospäin
Hauta 127	-	-	-	-
Hauta 128		4 3?	-	-
Hauta 129	-	-	-	-
Hauta 130/1	-	-	-	-
Hauta 130/2	-		4 3 tai 4	neutraali ramus, goniaali jyrkkä ja ulospäin
Hauta 130/3		4	4 -	leveähkö ramus, goniaali jyrkkä ja ulospäin
Hauta 133				
Hauta 134	-	-	-	-
Hauta 138	-	-	-	-
Hauta 139	-	-	-	-
Hauta 141	-	-	-	-
Hauta 143	-	-	-	-
Hauta 149	-		2 -	kapea ramus, goniaali ulospäin
Hauta 150/1	rapautunut		3 -	kapea ramus
Hauta 150/2	-	-	-	-
Hauta 150/3	-	-	-	-
Hauta 155	-	-	-	-